

Brutális bukolikák

1986-os évszámmal jelent meg az Újvidéki Fórum Kiadónál Tolnai Ottó új kötete, a gyökérrágó. A recenzió számára a könyv nem okozott különös meglepetést, de csalódást sem keltett; tudta, mit kíván/mire számíthat Tolnaitól, és meg is kapta tőle annak rendje-módja szerint /a magáét/.

A kötet első könyvének /"aperszúk zanzák képaláírások táviratok"/ darabjai Tolnai ismerős témáit és motívumait viszik tovább, többnyire a tőle megszokott/elvárt színvonalon. Bár a hattyúkoponyában azt írja: "az igazság az nem is óhajtom annyire már//se az ultraviolává firkált emberi koponyát//se az igazságot//viszont//tán éppen ezért ragaszkodom a gyűrött//kaucsuk-madzsettára emlékeztető macskakoponyához", a ciklus abszurd miniatűrjeit /kétsoros, aperszú, kórkór, stb./ és minden feleslegtől megtisztított, keményre kalapált hosszúverseit /táviratok new yorkból domonkos istvánnak uppsalába, képaláírások 8/9/ olvasva rec. semmi jelét nem látta annak, hogy Tolnai emberi elszántsága és költői invenciója a legkevésbé is megcsappant volna /épp ellenkezőleg/. Akkor is így van ez, ha rec. finnyás lévén /az a dolga, és

különben is jócskán kényeztették/ úgy véli, a ciklus egyes darabjai nem többek pusztá gag-nél, és nyelvi megmunkáltság tekintetében sem érik el a kötet egyébként rendkívül magas színvonalát /pl. zöld üvegcső, ollókat, indigón hipermangánon/.

Ami a nyelvi megmunkálás - Tolnainál megszokott - gondosságán túl elementáris erejűvé teszi ezt az első könyvet, az a darabjaiban jelenlevő, minden szentimentális-biedermeier szenvelgéstől ment halálközelség; úgy tűnik, ez ma Tolnai voltaképpeni témája. A gyökérrágó második könyve /"bukolikák"/ a korábbiól szintén ismerős Tolnai-féle lírai napló egy újabb változata, ahogy még Az uralkodó csúcsban írta: "egyenlő távolságra a verstől, a novellától, a naplótól". A szövegből aprólékosan nyomon követhetők a Virág utca 3. mikrokozmoszának változásai /a fekete dogot pl. elütötte egy autó, a vakvágányok mentén továbbra is dúsnak tenyészik a szemét, stb./ - az egyenlő szélességű, mintegy a lap felét elfoglaló szövegkaszabok mintha közvetlenül a valóság meleg testéből hasítottak volna /irodalmi marhaszelet/. Persze a bukolikák nem pusztá korszerű /sic!/ újraértelmezése: már-már példázatszerű mikrovilágában folyton egymásba játszik mézszárszék és anygali dimenzió. "Angyali átváltozások" zajlanak tehát, habár "egy túlfinomított lelkületű poéta az ultraviola//varratok az azúr specialista számára nehéz//átállni a bikatenyésztésre ez kétségtelen", sőt "még ennél is nehezebb átállni a szeg//ény jószágok lemészárolására". Mégis: Tolnai mintha érvényes válaszokat fogalmazna - csak mintegy mellesleg. - mindenféle /és agyoncsócsált/ válságoktól terhes korunk kihívásaira ezekben a nagyon is halálközelségben járó, brutális bukolikákban; az ironikus távlatról persze nem hajlandó lemondani, mert: "egy kis távlat szükségeltetik

mindenhez//még a hajnalhoz is" - írta már évekkal ezelőtt. Zajos megváltó-geisztusok nélkül, csöndesen, ám határozottan mondja /a magáét/: "én másképpen akarok élni ülni benn az ist//állóban a kisszéken és fejni keresztetni a forr//ó tej sugarait nekem az állatoktól növényekt//ől jövő információkra is szükségem van és től//ük akarok elpiszkolódni akár el is esni s nem/újság ólmától".

Végezetül: rec. úgy véli, mindenki csak nyert azon, hogy Tolnai mentes az avantgarde/nem-avantgarde /van kalapja - nincs kalapja/ manapság olyannyira divatos görccseitől. Mint egyik korai versében írta: "Csak az első téglát nehéz kirántani//kis szédülés előzi meg//és aztán futni futni//hogya újra ne építtessék velünk". Tolnai kirántotta azt a bizonyos téglát: most már nyugodtan írhat Janus-hommage-t /pécsi noteszlap/ és "igaz traktátust...az egyszerűségről" /Julian Tamás/; nyugodtan építhet, ha nem is újra. "nincs visszatérés stop"

Kurdi Imre

A Nagy Atilla Kristóf által szerkesztett Underpress /Westbudapest/ című kiadvány 3. számának előszava szerint az UP olyan irodalmi műveket közöl, "melyek az avantgarde tradíciókra építve szecessziós-maniérista reminiscenciákat hordoznak, és a képzőművészetünkben mutatkozó 'új szenzibilitás' irodalmi analógiái." Egyben felhívja olvasói figyelmét arra, hogy a további számokat Garaczi László, Kemény István /Az ellenség művészete, illetve Az Elvont Párt kiáltványa című szövegei kiemelkednek a 2. és 3. számból/ és Nagy Atilla Kristóf fogja szerkeszteni.